

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасне світове господарство як цілісне утворення представляє собою глобальну господарську систему, що ґрунтується на міжнародному та транснаціональному світогосподарському поділі праці, інтернаціоналізації виробництва й обігу. Однією з провідних рис сучасного етапу процесу глобалізації виступає лібералізація зовнішньоекономічних відносин і підвищення рівня міжнародної конкуренції у світовій економіці. За даних обставин суттєво зростає увага з боку національних економік до питань рівноправного включення до світового господарства за рахунок оптимального використання переваг світогосподарського та міжнародного поділу праці.

Питанням глобалізації присвячені роботи багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких слід відзначити таких вчених, як О. Білорус, О. Богомолов, І. Бузько, І. Валлерстайн, А. Вебер, П. Жак, В. Іноземцев, Л. Кляйна, Н. Косолапов, П. Кругман, Ф. Ліст, В. Новицький, В. Омельченко, Т. Орехова, Ю. Орловська, А. Поручник, Р. Робертсон, Дж. Сорос, Г. Фаминський, А. Філіпенко, Т. Фрідман, Ю. Шишков, О. Шнирков та ін.

Суттєвий внесок у дослідження міжнародної конкурентоспроможності внесли праці А. Вебера, В. Гейця, Б. Губського, Дж. Кейнса, П. Кругмана, В. Леонтєва, К. Макконнела, Ю. Макогона, А. Маршалла, Б. Оліна, Ю. Пахомова, М. Портера, Д. Рікардо, М. Румянцева, П. Самуельсона, А. Сміта, Р. Солоу, С. Соколенка, Й. Шумпетера, Ф. Хайєка, Е. Хекшера та ін.

Разом з тим, незважаючи на достатньо повне теоретико-методологічне підґрунтя дослідження вищезазначених процесів, динамічний розвиток світового господарства зумовлює необхідність визначення напрямків підвищення міжнародної конкурентоспроможності національних економік з урахуванням сучасних проявів глобалізаційних зрушень, що зумовило актуальність теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до напрямків науково-дослідної роботи кафедри менеджменту Тернопільського національного економічного університету Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України за держбюджетними темами: «Дослідження тенденцій в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю за умов глобалізації» (номер держреєстрації 0107U000042), в рамках якої досліджено вплив глобалізаційних процесів на управління зовнішньоекономічною діяльністю; «Управління транснаціональною економічною діяльністю» (номер держреєстрації 0110U001438), в рамках якої запропоновано стратегії розвитку транснаціональних корпорацій в контексті підвищення міжнародної конкурентоспроможності країн.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретико-методологічних основ дослідження міжнародної конкурентоспроможності країн і розробка науково-практичних рекомендацій щодо управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації світового господарства.

Відповідно до мети роботи в дисертації поставлено і вирішено такі **задачі**:

- дослідити теоретичні засади глобалізації світового господарства;
- проаналізувати теоретичні основи дослідження міжнародної конкурентоспроможності;

- охарактеризувати організаційно-інституційні засади регулювання міжнародної конкуренції в умовах глобалізації світогосподарського розвитку;
- дослідити динаміку і структуру світових потоків капіталу в умовах глобалізації світогосподарських відносин;
- проаналізувати напрямки формування міжнародної конкурентоспроможності національної економіки в умовах посилення зовнішньої конкуренції як результату економічної глобалізації;
- визначити напрямки удосконалення підходів щодо управління міжнародною конкурентоспроможністю національних економік;
- здійснити економіко-математичне моделювання забезпечення міжнародної конкурентоспроможності економік країн на різних рівнях;
- розробити науково-методичні засади формування міжнародної конкурентоспроможності на мікрорівні.

Об'єктом дослідження є процеси управління міжнародною конкурентоспроможністю країн в умовах глобалізації світового господарства.

Предметом дослідження є теоретичні та організаційно-економічні засади розбудови міжнародного економічного співробітництва на макро- та мікрорівні на засадах забезпечення міжнародної конкурентоспроможності країн.

Методи дослідження. В процесі дослідження використано діалектичний метод наукового пізнання, а також загальнонаукові методи дослідження: системний підхід (в процесі аналізу теоретичних основ формування міжнародної конкурентоспроможності), аналізу та синтезу (при дослідженні напрямків формування міжнародної конкурентоспроможності національної економіки в умовах посилення зовнішньої конкуренції), метод статистичного аналізу (при аналізі стану зовнішньої торгівлі України), методи порівняльного та структурного аналізу (при дослідженні міжнародної конкурентоспроможності національної економіки), економіко-математичного моделювання (при розробці балансової моделі міжнародної конкурентоспроможності) та ін.

Інформаційною основою дослідження виступають міжнародні угоди, законодавчі акти України щодо регулювання конкуренції та зовнішньоекономічної діяльності, аналітичні звіти міжнародних організацій, дані офіційної міжнародної та вітчизняної статистики, інформаційні матеріали Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, монографічна та періодична література, результати власних досліджень автора.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поглибленні існуючих теоретико-методологічних основ дослідження процесів глобалізації і конкурентоспроможності та розробці науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення міжнародної конкурентоспроможності країн в умовах глобалізації світогосподарського розвитку.

Конкретні наукові результати, що характеризують новизну проведеного дослідження, полягають у такому:

вперше:

розроблено *балансову модель міжнародної конкурентоспроможності* як економіко-математичне забезпечення вирішення протиріч, які виникають в результаті неспівпадання інтересів держави і компаній при управлінні

міжнародною конкурентоспроможністю на рівні національної економіки (інтереси держави полягають в отриманні високих доходів від податку на прибуток з усієї сукупності конкуруючих компаній, що зумовлює стимулювання конкуренції; компанії прагнуть зайняти домінуюче або монопольне становище на ринку, обмежуючи тим самим конкуренцію і знижуючи прибуток всієї сукупності компаній, і відповідно – доходи бюджету), використання якої має забезпечувати можливість побудови і реалізації стабілізаційної макроекономічної політики, спрямованої на підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни;

удосконалено:

організаційно-економічні засади управління міжнародною конкурентоспроможністю на макрорівні, а саме розроблено *концептуальну схему управління міжнародною конкурентоспроможністю національної економіки*, в основу якої покладено розуміння даної управлінської дії як сукупності процесів, що забезпечують підтримання національної економіки у конкурентоспроможному стані або її переведення в новий (запланований) конкурентоспроможний стан через програму управління міжнародною конкурентоспроможністю шляхом організації і реалізації цілеспрямованих управлінських впливів щодо задіяння можливостей керуючих підсистем на макрорівні шляхом використання необхідних ресурсів управління (інноваційних, фінансових, інвестиційних, інформаційних і т.п.) з метою включення до світового господарства на основі використання міжнародних конкурентних переваг відповідно до вимог зовнішнього середовища;

понятійно-категоріальний апарат дослідження розвитку світового господарства, а саме надано визначення понять, що відрізняються від існуючих: *глобалізацію* запропоновано визначати як об'єктивний процес розвитку сучасного світу, рушійними силами якого є технічний прогрес та інформаційно-комунікаційні технології, що характеризується посиленням взаємозалежності економік різних країн, цілісністю і єдністю світового господарства, посиленням відкритості національних ринків, поглибленням міжнародного розподілу та кооперації праці; *конкурентоспроможність* – як здатність за рівних вихідних умов отримувати кращі результати у порівнянні з конкурентами за рахунок створення та використання наявних конкурентних переваг за умови дотримання вимог законодавчих та інших нормативних актів, що регулюють господарсько-виробничі відносини у масштабі національної та (або) світової економіки; *міжнародну конкурентоспроможність* – як міжнародну результативність діяльності національних суб'єктів господарювання, що полягає в успішному використанні чинників появи продукції на глобальному ринку та її просування у міжнародному економічному просторі;

отримали подальшого розвитку:

концептуальні засади дослідження міжнародної конкурентоспроможності, а саме в результаті виділення головної мети управління виробничою складовою міжнародної конкурентоспроможності (забезпечення постійної відповідності якості продукції, що розробляється, виготовляється та реалізується, потребам як внутрішніх, так і зовнішніх споживачів), критерію її досягнення (задоволення потреб на одиницю витрат споживача), обґрунтовано пріоритетність фінансування інноваційного процесу у забезпеченні міжнародної конкурентоспроможності,

розроблено *схему трансформації технологічного процесу в контексті забезпечення міжнародної конкурентоспроможності продукції*;

організаційно-економічні засади управління міжнародною конкурентоспроможністю на мікрорівні, а саме запропоновано *механізм формування конкурентоспроможності компанії*, який на основі врахування джерел виникнення ймовірних зрушень, що можуть генерувати відповідні зміни (тенденції змін у зовнішньому середовищі; тенденції розвитку підприємства; тенденції зміни показників діяльності підприємства), дозволяє забезпечити відповідність реакції компанії силі сигналу за рахунок реалізації стратегії альтернативної реакції (при незначних змінах – стратегію обізнаності; при середніх змінах – стратегію гнучкості; при сильних змінах – стратегію безпосередньої реакції).

Практичне значення. Практичне значення проведеного дослідження полягає в тому, що отримані результати утворюють науково-методичну та організаційно-економічну основу забезпечення міжнародної конкурентоспроможності країн з урахуванням проявів глобалізації на сучасному етапі світогосподарського розвитку.

Результати дослідження використано у практичній діяльності Головного управління економіки Тернопільської обласної державної адміністрації (№ 01/1-550 від 20.06.2011 р.) – сформульовані завдання регіонального рівня, вирішення яких визначає забезпечення реалізації державної політики у сфері розвитку економічної конкуренції та захисту національних економічних інтересів; Управління зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності Тернопільської облдержадміністрації (№ 864-10/01-10-01 від 21.06.2011 р.) – при розробці та виконанні обласних комплексних і цільових програм розвитку зовнішньоекономічної діяльності; Тернопільської торгово-промислової палати (№ 289/11 від 16.06.2011 р.) – результати аналізу динаміки та структури світових потоків капіталу; ТзОВ «Завод газового обладнання «Альфа-Газпромкомплект» (№ 187 від 14.06.2011 р.) – запропонована система конкурентних стратегій.

Результати досліджень, що містяться в дисертації, також використано в навчальному процесі у Тернопільському національному економічному університеті при розробці навчально-методичних матеріалів та викладанні курсів «Міжнародний менеджмент», «Міжнародна економіка», «Менеджмент ЗЕД», «Митна справа», «Світові торгові системи» (довідка № 126-13/4173 від 15.06.2011 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі результати, викладені в дисертаційній роботі, отримані здобувачем самостійно та знайшли відображення в опублікованих працях автора. З робіт, опублікованих у співавторстві, використано тільки ті ідеї і положення, що належать автору особисто.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки проведеного дослідження доповідались і отримали схвалення на науково-практичних семінарах та конференціях: «Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації» (м. Тернопіль, 2011 р.), «Актуальні проблеми зовнішньоекономічної діяльності та митної справи в умовах глобалізації» (м. Дніпропетровськ, 2010 р.), «Сучасні національні економічні моделі: проблеми та перспективи розвитку» (м. Сімферополь, 2010 р.), «Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект»

(м. Донецьк – Святогірськ, 2010 р.) «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, сталі економічне зростання» (м. Донецьк, 2009 р.), «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в умовах трансформації економіки» (м. Рівне, 2009 р.), «Міжнародний бізнес та менеджмент: проблеми та перспективи в умовах глобалізації» (м. Тернопіль, 2008 р.), «Розвиток корпоративного управління в глобальному середовищі» (м. Тернопіль, 2004 р.), «Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть» (м. Тернопіль, 2004 р.).

Публікації результатів дослідження. За результатами дослідження опубліковано 16 наукових робіт загальним обсягом 5,6 д.а., з яких особисто автору належить 4,9 д.а., у тому числі у наукових фахових виданнях 8 робіт загальним обсягом 4,0 д.а., з яких особисто автору належить 3,6 д.а.

Обсяг і структура дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел із 197 найменувань. Зміст роботи викладено на 187 сторінках друкованого тексту, включаючи 28 таблиць на 25 сторінках, 43 рисунки на 35 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету і задачі дослідження, його предмет і об'єкт, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі *«Теоретико-методологічні основи дослідження міжнародної конкурентоспроможності в умовах глобалізації»* досліджено теоретичні засади глобалізації світового господарства; проаналізовано теоретичні основи управління міжнародною конкурентоспроможністю; охарактеризовано організаційно-інституційні засади регулювання міжнародної конкуренції в умовах глобалізації світогосподарського розвитку.

Однією з основних рис сучасної епохи, багатовимірним процесом, який докорінно змінює принципи і характер міжнародної економічної взаємодії національних економік, є глобалізація світової економіки як якісно новий етап взаємозалежності національних економік.

На основі дослідження теоретичних засад глобалізації (Т. Левітт, Р. Кеохане, М. Кастельс, В. Тарасевич, Л. Оазебник, А. Старостіна, М. Дідківський, Є. Савельєв, Д. Лук'яненко, В. Липов, А. Голіков, П. Черномаз, Ю. Макогон та ін.) визначено компоненти глобалізації світової економіки (поглиблення інтернаціоналізації виробництва; поглиблення інтернаціоналізації обміну; поглиблення інтернаціоналізації капіталу; зростання масштабів міграції робочої сили; глобалізація виробничих сил; зростання інтернаціоналізації впливу виробництва та споживання на навколишнє середовище; формування глобальної інфраструктури); запропоновано визначати *глобалізацію* як об'єктивний процес розвитку сучасного світу, рушійними силами якого є технічний прогрес та інформаційно-комунікаційні технології, що характеризується посиленням взаємозалежності економік різних країн, цілісністю і єдністю світового господарства, посиленням відкритості національних ринків, поглибленням міжнародного розподілу та кооперації праці.

В результаті аналізу теорій та концепцій глобалізації (теорія специфічних факторів виробництва; теорія ефекту масштабу; модель міжнародної торгівлі на основі розбіжностей у смаках та уподобаннях; теорія постіндустріального суспільства; теорія інформаційного суспільства, концепція «нової економіки»; концепція «межі зростання»; концепція «сталого розвитку»; школа універсального еволюціонізму; школа глобальної екології; школа мітозу біосфер; школа світ-системного аналізу та ін.) визначено *форми прояву глобалізації* (розвиток і розширення обсягів міжнародної торгівлі; інтернаціоналізація господарської діяльності; транснаціоналізація світової економіки; формування регіональних інтеграційних угруповань; інтенсифікація міжнародного руху капіталу; інтернаціоналізація наукових і технічних досліджень; інтернаціоналізація ринків капіталів у формі виробничих, фінансових, трудових ресурсів; створення міжнародних наднаціональних інституційних структур; існування глобальних проблем сучасності (економічна, продовольча, обмеженості ресурсів); створення глобальної транспортної інфраструктури; глобалізація сфери послуг (туризм, навчання); формування загальних соціальних стандартів життя людей); ідентифіковано *провідні аттрактори глобалізаційного процесу* (інформаційно-технологічний, фінансово-економічний, соціалізаційний).

Зроблено висновок, що незважаючи на об'єктивність (внаслідок транспарентності кордонів) і прогресивність проявів глобального економічного розвитку, глобалізація є суперечливим процесом через поглиблення соціально-економічного розриву між країнами і посилення економічної експансії країн-лідерів, що у підсумку призводить до виникнення кризових явищ у світовій економіці.

Обґрунтовано, що активізація в процесі глобалізації регіональної економічної діяльності (лібералізація торгівлі, рух капіталу і робочої сили відбуваються в рамках певної групи країн), може розглядатись як форма часткового вирішення суперечностей між глобальною взаємозалежністю країн, що потребує певної уніфікації, і різноманіттям особливостей та інтересів у світовому співтоваристві, що створює передумови протидії глобальній економічній кризі на регіональному рівні.

Зроблено висновок, що оскільки глобалізація представляє собою прогресуючий розподіл праці у світовому масштабі, який досяг достатньо високого рівня і проявляється у *посиленні конкуренції* на товарних ринках через стимулювання міжнародного торгового обміну внаслідок політики лібералізації торгівлі, держава повинна утримувати баланс між ступенем відкритості національної економіки і її здатністю продукувати конкурентний інноваційний продукт.

На основі аналізу теоретичних основ дослідження міжнародної конкурентоспроможності (М. Портер, А. Ругман, Дж. Даннінг, О. Білорус, В. Будкін, І. Бураковський, В. Геєць, Ю. Макогон, В. Новицький, Ю. Пахомов, В. Рокоча, А. Філіпенко, О. Шников та ін.), генезису поняття «конкурентоспроможність», еволюції концепцій конкурентоспроможності запропоновано розуміти **конкурентоспроможність** як здатність за рівних вихідних умов отримувати кращі результати у порівнянні з конкурентами за рахунок створення та використання наявних конкурентних переваг за умови дотримання вимог законодавчих та інших нормативних актів, що регулюють господарсько-виробничі відносини у масштабі національної та (або) світової економіки; **міжнародну конкурентоспроможність** – як міжнародну результативність діяльності національних суб'єктів господарювання,

що полягає в успішному використанні чинників появи продукції на глобальному ринку та її просування у міжнародному економічному просторі.

Дослідження організаційно-інституційних засад регулювання міжнародної конкуренції в умовах глобалізації світогосподарського розвитку (ООН, ЮНКТАД, ЕКОСОП, ГАТТ/СОТ та ін.), аналізу угод, що стосуються міжнародної конкуренції (Угода про субсидії та врівноважуючі заходи; Угода про антидемпінгові практики; Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності тощо) дозволило висунути *гіпотезу*, що між шкодою національній економіці і субсидованим або демпінговим імпортом має існувати причинно-наслідковий зв'язок; при цьому прояви шкоди мають спостерігатись не на рівні окремих вітчизняних підприємств, а стосуватись національної промисловості в цілому або значної її частини, у цьому випадку застосування мита буде виправданим.

Зроблено висновок, що оскільки питання зовнішньоекономічного співробітництва набувають пріоритетного значення у розвитку міжнародної економічної діяльності країн, організаційно-інституційні засади регулювання міжнародної конкуренції в умовах глобалізації світогосподарського розвитку набуватимуть свого подальшого розвитку і удосконалення.

У другому розділі *«Аналіз формування міжнародної конкурентоспроможності країн з урахуванням впливу глобалізації»* охарактеризовано тенденції розвитку світового господарства в умовах посилення міжнародної конкуренції; досліджено динаміку і структуру світових потоків капіталу в умовах глобалізації світогосподарських відносин; проаналізовано напрямки формування міжнародної конкурентоспроможності національної економіки в умовах посилення зовнішньої конкуренції як результату економічної глобалізації.

В результаті дослідження тенденцій розвитку світового господарства встановлено, що в умовах посилення міжнародної конкуренції внаслідок прагнення виробників збільшити власний прибуток за рахунок переміщення виробничих потужностей в інші країни, відбулось становлення багатонаціонального характеру виробництва у світовій економіці. Процеси транснаціоналізації знаходили своє втілення у створенні і функціонуванні транснаціональних корпорацій реального і фінансового секторів: якщо в 1970 р. в світі налічувалось 7,3 тис. ТНК і 27,3 тис. їх зарубіжних філій, то в 2001 р. кількість ТНК становила 65 тис., кількість зарубіжних філій – 850 тис. При цьому обсяг продажів останніх більше ніж вдвічі перевищив обсяг світового експорту. Збільшення відносного показника накопичених ПІІ, здійснюваних переважно транснаціональними корпораціями, у світовому ВВП майже вдвічі перевищує зростання відносного показника світової торгівлі у сукупному світовому ВВП (табл. 1).

В даний час ТНК контролюють до 50% світового промислового виробництва, більше половини міжнародної торгівлі, близько 4/5 світового обсягу патентів і ліцензій на нову техніку, технології і ноу-хау. Міжкрайнові потоки товарів і послуг набули нової якості: близько 40% таких потоків носить характер внутрішньокорпоративної торгівлі. При цьому найважливішим фактором глобалізації товарних ринків виступає інформаційна революція.

Одночасно високий ступінь дерегулювання міжнародної конкуренції в умовах глобалізації неминує викликає посилення ризиків, пов'язаних із зовнішньоекономіч-

ною відкритістю і участю у міжнародному розподілі праці, для країн світової периферії і напівпериферії, і збільшує вигоди глобалізації для більш розвинутих країн світу.

Таблиця 1
Окремі індикатори ПІІ та міжнародного виробництва, 1990–2009 рр.

Показники	Вартість у проточних цінах (млрд дол.)				Річний рівень зростання (%)				
	1990	2005	2008	2009	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2008	2009
ПІІ приплив	208	986	1771	1114	22,5	40,0	5,2	-15,7	-37,1
ПІІ відплив	241	893	1929	1101	16,8	36,1	9,2	-14,9	-42,9
Накопичений приплив ПІІ	2082	11525	15491	17743	9,3	18,7	13,3	-13,9	14,5
Накопичений відплив ПІІ	2087	12417	16207	18982	11,9	18,4	14,6	-16,1	17,1
Дохід із припливу ПІІ	74	791	1113	941	35,1	13,4	31,9	-7,3	-15,5
Дохід із відпливу ПІІ	120	902	1182	1008	20,2	10,3	31,3	-7,7	-14,8
Транскордонні ЗіП	99	462	707	250	49,1	64,0	0,6	-30,9	-64,7
Продажі зарубіжних філій	6026	21721	31069	29298	8,8	8,2	18,1	-4,5	-5,7
ВП зарубіжних філій	1477	4327	6163	5812	6,8	7,0	13,9	-4,3	-5,7
Сукупні активи зарубіжних філій	5938	49252	71694	77057	13,7	19,0	20,9	-4,9	7,5
Експорт зарубіжних філій	1498	4319	6663	5186	8,6	3,6	14,8	15,4	-22,2
Зайнятість у зарубіжних філіях (тис.)	24476	57799	78957	79825	5,5	9,8	6,7	-3,7	1,1
ВВП (у поточних цінах)	22121	45273	60766	55005	5,9	1,3	10,0	10,3	-9,5
Формування сукупного основного капіталу	5099	9833	13822	12404	5,4	1,1	11,0	11,5	-10,3
Отримана плата за ліцензії та роялті	29	129	177	...	14,6	8,1	14,6	8,6	...
Експорт товарів та послуг	4414	12954	19986	15716	7,9	3,7	14,8	15,4	-21,4

Ключовою сферою діяльності в рамках сучасної світової економіки є міжнародні інвестиційні процеси (розвиток міжнародної економічної діяльності є результатом заощадження та нагромадження капітальних умов у світовій економіці). Важливість дослідження динаміки і структури світових потоків капіталу в умовах глобалізації світогосподарських відносин обумовлено тим, що інвестиційна діяльність внаслідок подвійної економічної природи, що виявляється, з одного боку, у формі фінансово-матеріального потоку (рис. 1), а з іншого – в економічній діяльності та сукупності економічних відносин, що призводять цей потік у рух і визначають його спрямованість (рис. 2), впливає як на нематеріально-речовинну основу суспільного виробництва, так і на форми її вияву в системі економічних відносин та економічної діяльності.

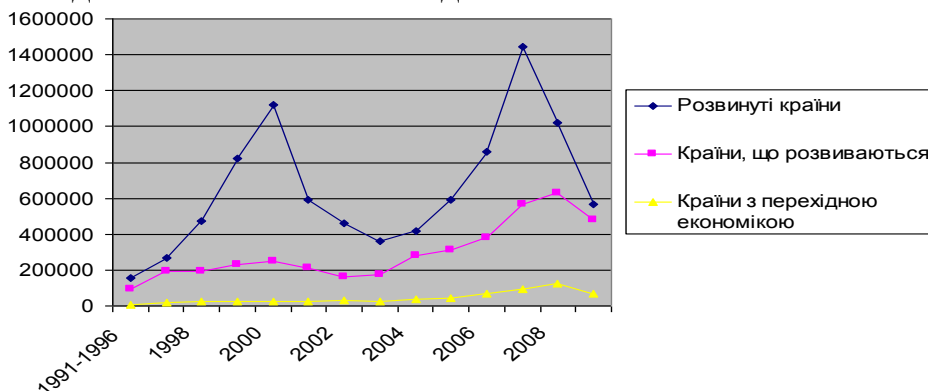

Рис. 1. Приплив ПІІ в світі за групами країн у 1991-2009 рр., млн дол.

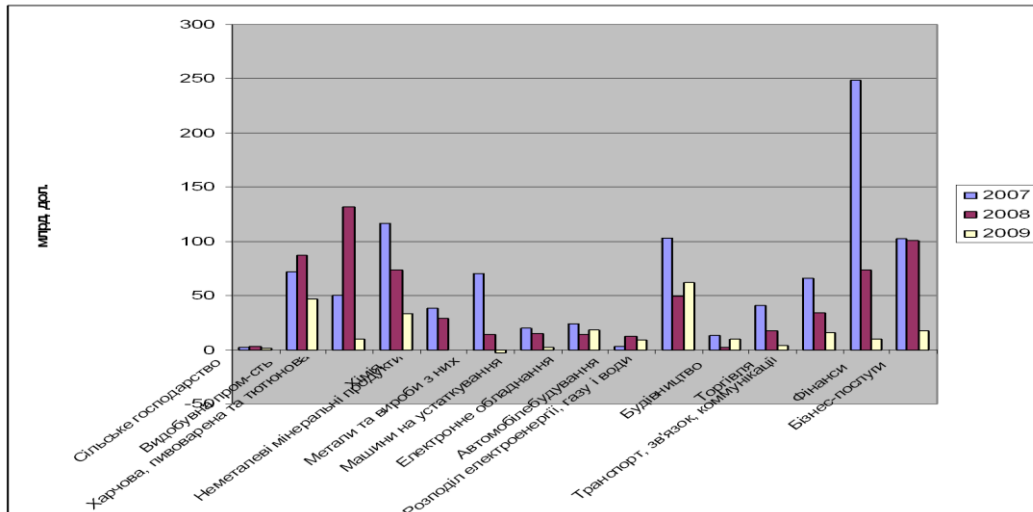

Рис. 2. Угоди по ЗіП за секторами/галузями економіки світу у 2007-2009 рр., млрд дол.

Як встановлено в результаті дослідження, можливість транскордонного інвестування економічно ефективних проектів зумовлює модернізацію економічної структури (на макро-, мезо- та мікрорівнях), перерозподіл і створення нової конфігурації міжнародних потоків інвестиційних ресурсів (рис.3) та товарів. Формується *активне конкурентне середовище* на основі інвестицій та інновацій (рис.4).

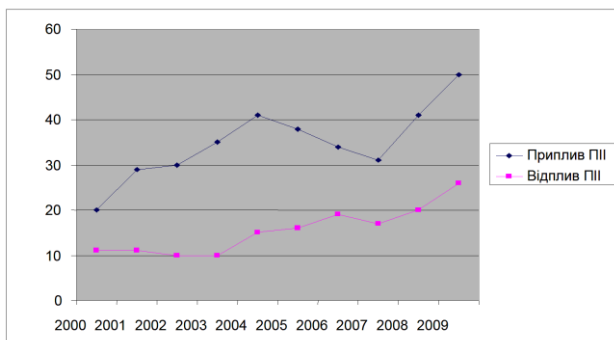

Рис. 3. Частка країн, що розвиваються, та країн із перехідною економікою у глобальних потоках ПІІ у 2000-2009 рр., %

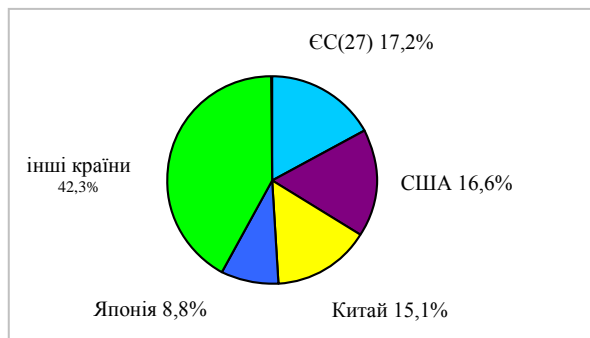

Рис. 4. Питома вага деяких країн у світовому високотехнологічному експорті у 2010р., %

Інвестиційний процес, розгортаючись на фоні багатуокладної економіки, відрізняється високою мірою необхідності узгодження інвестиційних інтересів (рис. 5). Для потенційних інвесторів вирішальну роль відіграють політика держави стосовно іноземних інвестицій, можливість націоналізації іноземного майна, участь держави в системах міжнародних договорів з різних питань, стабільність державних інститутів, спадкоємність політичної влади, ступінь державного втручання в економіку тощо.

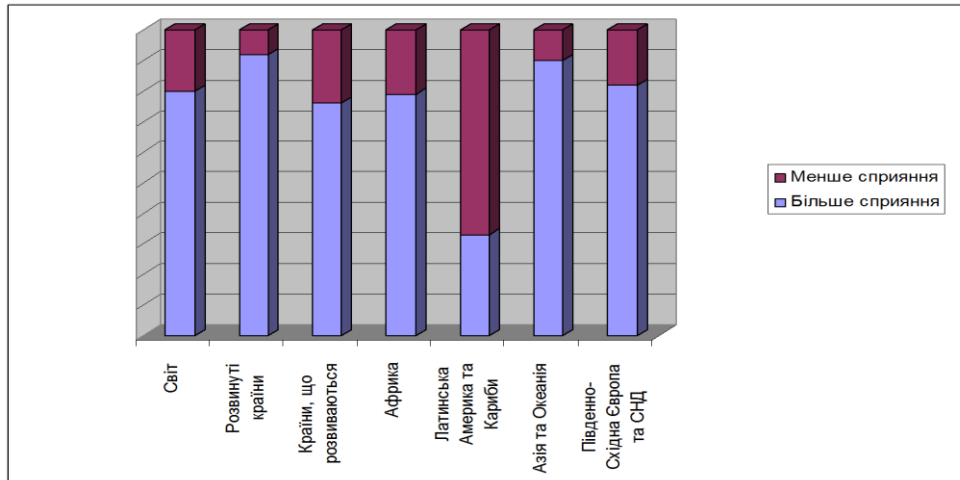

Рис. 5. Регуляторні зміни у світовій економіці за природою та по регіонах у 2009 р., %

В результаті аналізу динаміки показників зовнішньої торгівлі України в рамках дослідження напрямків формування міжнародної конкурентоспроможності національної економіки визначено, що постійне зростання негативного сальдо ЗТО держави (як наслідок випереджального зростання обсягів імпорту над експортом) зумовлено дією таких чинників: підвищення вартості енергоносіїв; погіршення кон'юнктури світового металургійного ринку; зростання імпорту енергозберігаючих технологій для потреб основних галузей економіки (машинобудування, чорна металургія, хімічна промисловість тощо); надмірне стимулювання споживання; зниження ставок ввізного мита тощо.

Встановлено, що рівень конкурентоспроможності українських товарів на зовнішніх ринках знижується (табл. 2), а переважна орієнтація української економіки на товари з низьким ступенем переробки не дає можливості у випадку зниження цін на світовому ринку переспрямовувати збутові потоки на внутрішній ринок (рис. 6).

Таблиця 2

RCA України у зовнішній торгівлі за групами товарів, 2008–2009 рр.

Найменування	Експорт, млн. дол. США		Імпорт, млн. дол. США		RCA 2008	RCA 2009
	2008	2009	2008	2009		
I. Живі тварини; продукти	783,40	595,97	1702,02	1267,56	-0,25	-0,29
II. Продукти рослинного походження	5577,38	5034,89	1462,48	1259,95	0,71	0,67
III. Жири та олії	1945,75	1796,02	612,87	374,27	0,64	0,72
IV. Готові харчові продукти	2518,16	2088,05	2679,18	2034,28	0,09	0,08
V. Мінеральні продукти	7046,09	3900,09	25441,28	15695,09	-0,44	-0,53
VI. Продукція хімічної промисловості	5045,33	2515,15	6959,12	5319,27	-0,04	-0,29
VII. Полімерні матеріали	997,67	563,32	4476,61	2663,83	-0,51	-0,58
VIII. Шкіряна і хутряна сировина	359,52	178,10	232,46	124,20	0,34	0,25
IX. Деревина і вироби з деревини	801,16	669,96	545,76	281,22	0,31	0,48
X. Маса з деревини	874,40	806,97	1835,25	1373,33	-0,23	-0,19
XI. Текстиль та вироби з текстилю	984,59	712,95	2099,24	1416,92	-0,24	-0,26
XII. Вуття, головні убори, парасольки	178,10	144,51	531,11	286,49	-0,38	-0,26
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу, кераміки, скла	454,82	285,23	1276,48	635,23	-0,35	-0,31

XIV. Дорогоцінне або напівдороге каміння, дорогоцінні метали	146,88	84,20	1032,04	159,75	-0,63	-0,24
XV. Недорогоцінні метали	27593,97	12816,76	6390,07	2676,56	0,75	0,72
XVI. Механічне обладнання	6341,14	5014,32	13379,84	6257,04	-0,24	-0,04
XVII. Транспортні засоби та шляхове обладнання	4321,34	1596,43	12091,41	2163,83	-0,35	-0,08
XVIII. Прилади і апарати оптичні	242,73	278,71	1222,61	670,77	-0,55	-0,35
XX. Різні товари і вироби	438,91	310,60	1011,00	500,10	-0,27	-0,17
XXI. Вироби мистецтва	0,72	0,69	4,11	0,99	-0,58	-0,11
Усього	66954,43	39702,88	85535,36	45435,56		

Визначено причини низької конкурентоспроможності українських товаровиробників на зовнішніх ринках: пізнє залучення українських підприємств до світової конкуренції; низька якість продукції порівняно зі світовими аналогами; невідповідність сучасним потребам споживачів; недостатній розвиток вітчизняних систем сертифікації і контролю якості експортної продукції; орієнтація на товари з низькою доданою вартістю; висока енергоємність виробництва тощо.

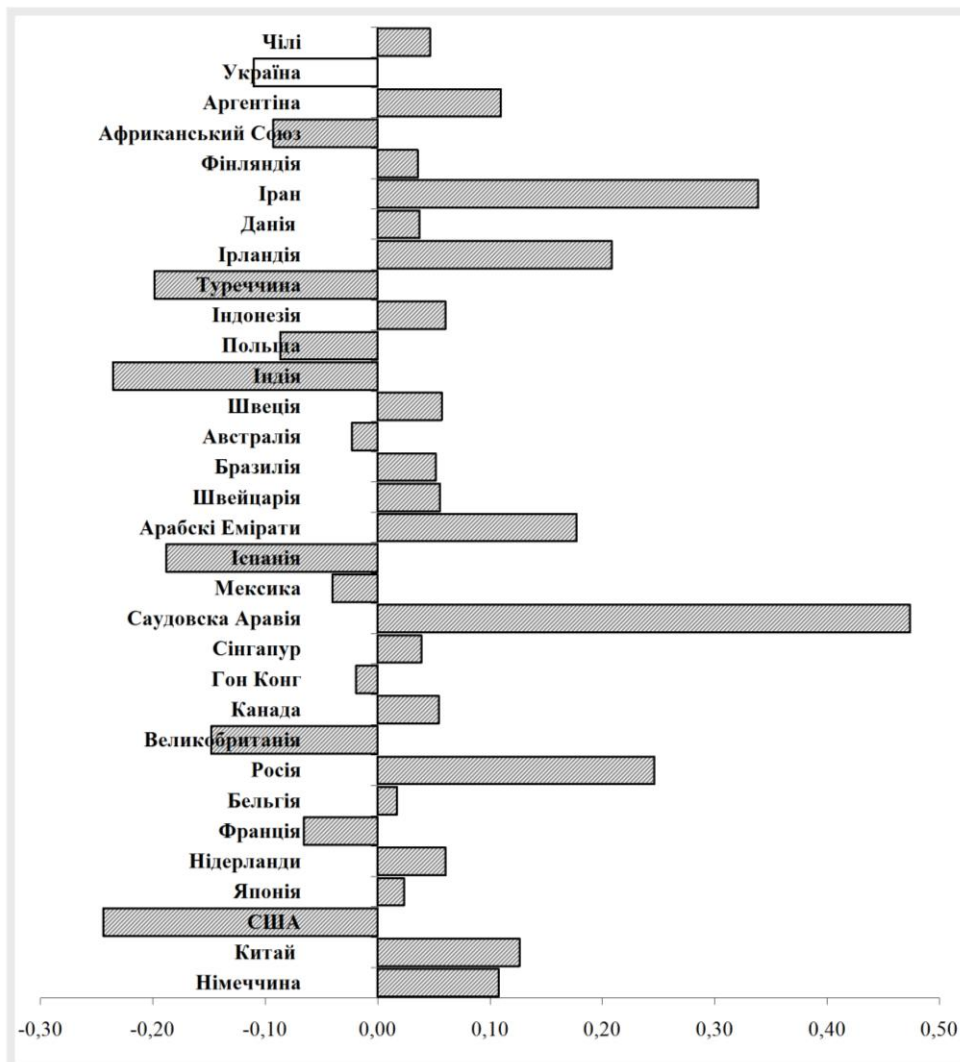

Рис. 6. Індекс порівняльних переваг (RCA) деяких країн на міжнародних ринках у 2008 р.

Обґрунтовано, що підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності держави на сучасному етапі світогосподарського розвитку необхідно здійснювати, перш за все, на основі збільшення експорту складних наукомістких товарів (незважаючи на великі потенційні можливості, частка України на світовому ринку високотехнологічної продукції становить 0,1% – ВАТ «Турбоатом», ВАТ «НКМЗ», ВАТ «КЗТМ», ДКБ «Південне» тощо), в рамках формування *конкурентної інноваційно-інвестиційної моделі розвитку експорту*, що вимагає системної підтримки розвитку експортної діяльності України з метою забезпечення реалізації національних інтересів на зовнішніх ринках.

У третьому розділі *«Підвищення міжнародної конкурентоспроможності країн в умовах глобалізації»* визначено напрямки удосконалення підходів щодо управління міжнародною конкурентоспроможністю національних економік; здійснено економіко-математичне моделювання забезпечення міжнародної конкурентоспроможності економік країн на різних рівнях; розроблено науково-методичні засади формування міжнародної конкурентоспроможності на мікрорівні.

В результаті проведеного дослідження зроблено висновок, що ключовою проблемою у забезпеченні міжнародної конкурентоспроможності національних економік стає створення умов, що забезпечують збільшення потоку внутрішніх і зовнішніх інвестицій і підвищення ефективності їх використання.

На основі розуміння *управління міжнародною конкурентоспроможністю національної економіки* як сукупності процесів, що забезпечують підтримання національної економіки у конкурентоспроможному стані або її переведення в новий (запланований) конкурентоспроможний стан через програму управління міжнародною конкурентоспроможністю шляхом організації і реалізації цілеспрямованих управлінських впливів щодо задіяння можливостей керуючих підсистем на макрорівні шляхом використання необхідних ресурсів управління (інноваційних, фінансових, інвестиційних, інформаційних і т.п.) з метою включення до світового господарства на основі використання міжнародних конкурентних переваг відповідно до вимог зовнішнього середовища, обґрунтовано, що визначення напрямків підвищення конкурентоспроможності національних економік і їх деталізація має відбуватись в рамках *концептуальної схеми управління міжнародною конкурентоспроможністю національної економіки* (рис. 7).

В результаті виділення головної мети управління виробничою складовою міжнародної конкурентоспроможності (забезпечення постійної відповідності якості продукції, що розробляється, виготовляється та реалізується, потребам як внутрішніх, так і зовнішніх споживачів) і критерію її досягнення (задоволення потреб на одиницю витрат споживача), обґрунтовано пріоритетність фінансування інноваційного процесу у забезпеченні міжнародної конкурентоспроможності, розроблено *схему трансформації технологічного процесу в контексті міжнародної конкурентоспроможності продукції* (рис. 8).

Рис. 7. Концептуальна схема управління міжнародною конкурентоспроможністю національної економіки

При цьому підкреслено, що при управлінні міжнародною конкурентоспроможністю на рівні національної економіки можуть не співпадати інтереси держави і компаній (інтереси держави полягають в отриманні високих доходів від податку на прибуток з усієї сукупності конкуруючих компаній, що зумовлює стимулювання конкуренції; компанії прагнуть зайняти домінуюче або монопольне становище на ринку, обмежуючи тим самим конкуренцію і знижуючи прибуток всієї сукупності компаній, і відповідно – доходи бюджету). Вирішення протиріч, які при цьому виникають, вимагає емпіричного обґрунтування шляхів їх подолання, що зумовило необхідність розробки *балансової моделі міжнародної конкурентоспроможності* (системи рівнянь, котрі задовольняють вимогам

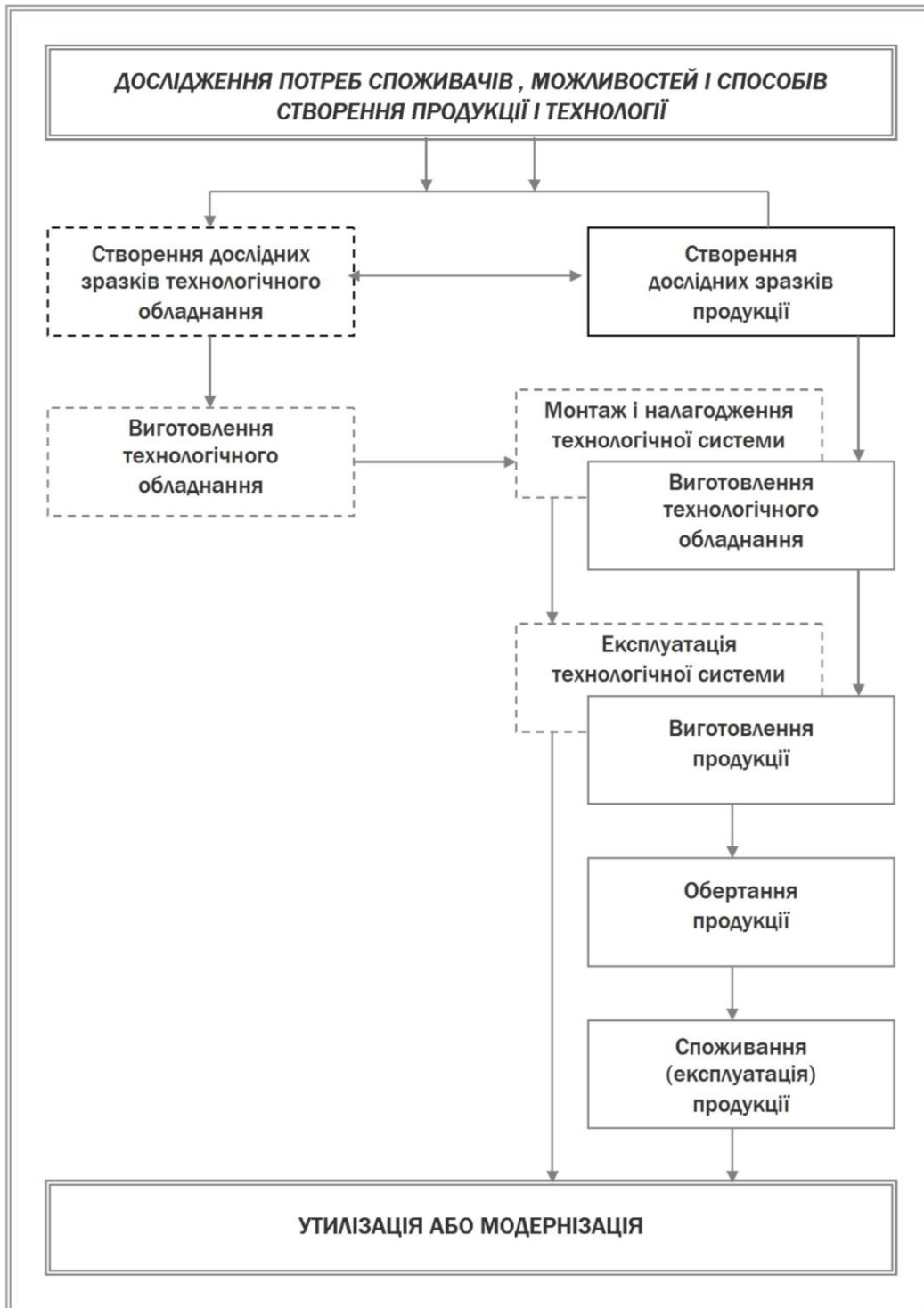

Рис. 8. Схема трансформації технологічного процесу в контексті забезпечення міжнародної конкурентоспроможності продукції

відповідності щодо наявності ресурсу та його використання з метою задоволення існуючого попиту на продукцію певної галузі на міжнародному та національних ринках) (рис. 9), виходячи з того, що результат економічних перетворень, спрямованих на підвищення міжнародної конкурентоспроможності, має

забезпечувати можливість побудови і реалізації стабілізаційної макроекономічної політики (мінімізації різниці між потенційним і фактичним рівнем виробництва).

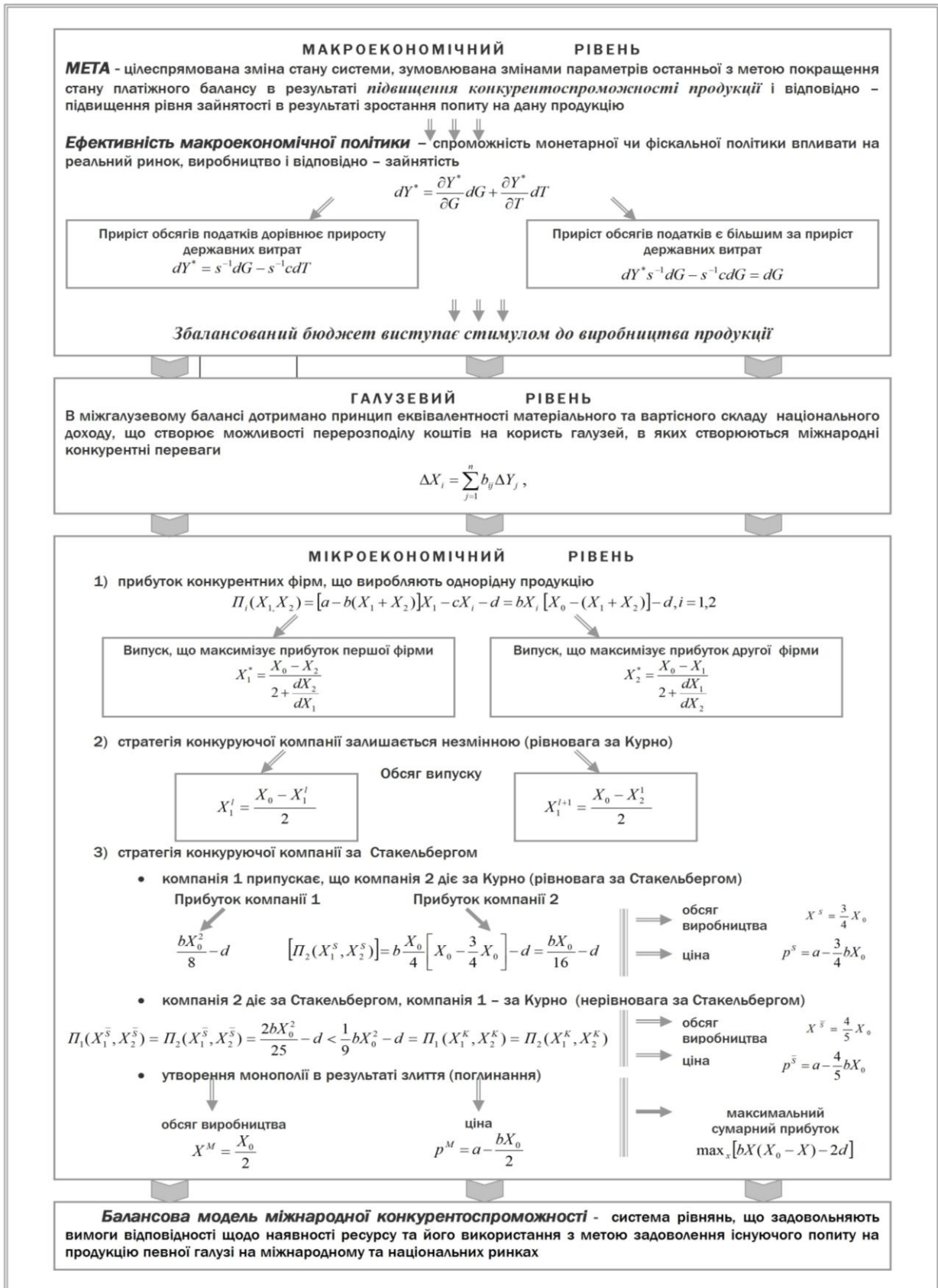

Рис. 9. Балансова модель міжнародної конкурентоспроможності

Позначення до балансової моделі міжнародної конкурентоспроможності.

Макроекономічний рівень:

Y^* – рівноважне значення реального доходу;

G – обсяг державних витрат

T – обсяг податків

c – граничні витрати

$s = 1 - c$

Галузевий рівень:

ΔX_i – зміна (приріст) обсягу валової продукції;

ΔY_j – зміна (приріст) обсягу кінцевої продукції;

b_{ij} – коефіцієнти повних матеріальних витрат

Мікроекономічний рівень:

Π_i – обсяг прибутку i -ї компанії, $i = 1, 2$

X_1 – компанія 1

X_2 – компанія 2

a – обсяг прямих матеріальних витрат

b – обсяг зменшення ціни за умови зростання випуску продукції

d – обсяг постійних витрат

X^M – монопольний обсяг виробництва

p^M – монопольна ціна

X_0 – обсяг випуску, за якого прибуток кожної фірми є від'ємним і дорівнює $-d$

X^K – обсяг випуску за рівноваги за Курно

X^s – обсяг випуску за рівноваги за Стакельбергом

$X^{\bar{s}}$ – обсяг випуску за нерівноваги за Стакельбергом

p^{s_0} – ціна за рівноваги за Стакельбергом

$p^{\bar{s}}$ – ціна за нерівноваги за Стакельбергом

На основі ідентифікації типових проблем українських промислових підприємств в сучасних умовах міжнародної конкуренції обґрунтовано, що при визначенні напрямків підвищення міжнародної конкурентоспроможності на мікрорівні необхідно враховувати джерела виникнення ймовірних зрушень, які можуть генерувати відповідні зміни (тенденції змін у зовнішньому середовищі; тенденції розвитку підприємства; тенденції зміни показників діяльності підприємства), ймовірність і час появи змін.

Виходячи з того, що одна й та ж інформація щодо змін у зовнішньому середовищі може різною мірою вплинути на рівень конкурентоспроможності компаній, з метою забезпечення відповідності реакції силі сигналу компанія має реалізовувати стратегію альтернативної реакції: при незначних змінах – стратегію обізнаності; при середніх змінах – стратегію гнучкості; при сильних змінах – стратегію безпосередньої реакції. З урахуванням вищевикладеного, запропоновано механізм формування конкурентоспроможності компанії (рис. 10).

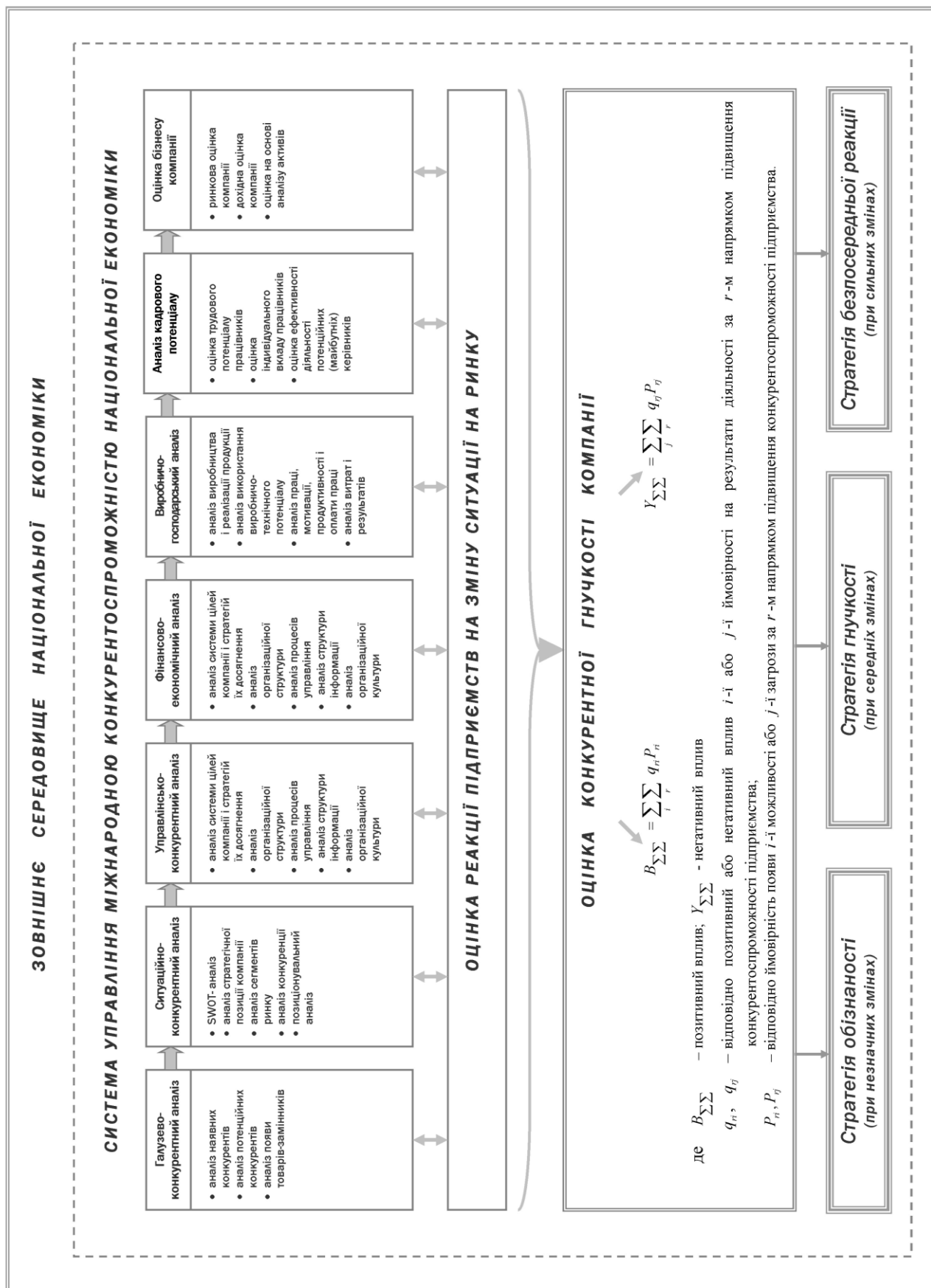

Рис. 10. Механізм формування конкурентоспроможності компанії

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження вирішено важливу наукову задачу удосконалення теоретико-методологічних основ управління міжнародною конкурентоспроможністю та організаційно-економічних засад забезпечення міжнародної конкурентоспроможності країн в умовах глобалізації.

В результаті проведеного дослідження зроблено такі висновки:

1. На основі дослідження теоретичних засад глобалізації запропоновано визначати *глобалізацію* як об'єктивний процес розвитку сучасного світу, рушійними силами якого є технічний прогрес та інформаційно-комунікаційні технології, що характеризується посиленням взаємозалежності економік різних країн, цілісністю і єдністю світового господарства, посиленням відкритості національних ринків, поглибленням міжнародного розподілу та кооперації праці. Обґрунтовано, що активізація в процесі глобалізації регіональної економічної діяльності може розглядатись як форма часткового вирішення суперечностей між глобальною взаємозалежністю країн, що потребує певної уніфікації, і різноманітним особливостям та інтересів у світовому співтоваристві, що створює передумови протидії глобальній економічній кризі на регіональному рівні.

2. На основі аналізу теоретичних основ дослідження міжнародної конкурентоспроможності запропоновано розуміти *конкурентоспроможність* як здатність за рівних вихідних умов отримувати кращі результати у порівнянні з конкурентами за рахунок створення та використання наявних конкурентних переваг за умови дотримання вимог законодавчих та інших нормативних актів, що регулюють господарсько-виробничі відносини у масштабі національної та (або) світової економіки; *міжнародну конкурентоспроможність* – як міжнародну результативність діяльності національних суб'єктів господарювання, що полягає в успішному використанні чинників появи продукції на глобальному ринку та її просування у міжнародному економічному просторі.

3. В результаті дослідження організаційно-інституційних засад регулювання міжнародної конкуренції в умовах глобалізації світогосподарського розвитку, аналізу угод, що стосуються міжнародної конкуренції, висунуто *гіпотезу*, що між шкодою національній економіці і субсидованим або демпінговим імпортом має існувати причинно-наслідковий зв'язок; при цьому прояви шкоди мають спостерігатись не на рівні окремих вітчизняних підприємств, а стосуватись національної промисловості в цілому або значної її частини, у цьому випадку застосування мита буде виправданим.

4. В результаті дослідження тенденцій розвитку світового господарства встановлено, що в умовах посилення міжнародної конкуренції внаслідок прагнення виробників збільшити власний прибуток за рахунок переміщення виробничих потужностей в інші країни, відбулось становлення багатонаціонального характеру виробництва у світовій економіці. В даний час ТНК контролюють до 50% світового промислового виробництва, більше половини міжнародної торгівлі, близько 4/5 світового обсягу патентів і ліцензій на нову техніку, технології і ноу-хау. Одночасно високий ступінь дерегулювання міжнародної конкуренції в умовах глобалізації неминує викликає посилення ризиків, пов'язаних із зовнішньоекономічною відкритістю і участю у

міжнародному розподілі праці, для країн світової периферії і напівпериферії, і збільшує вигоди глобалізації для більш розвинутих країн світу.

5. Встановлено, що можливість транскордонного інвестування економічно ефективних проектів зумовлює модернізацію економічної структури (на макро-, мезо- та мікрорівнях), перерозподіл і створення нової конфігурації міжнародних потоків інвестиційних ресурсів та товарів. Формується *активне конкурентне середовище* на основі інвестицій та інновацій.

6.3 урахуванням визначених причин низької конкурентоспроможності українських товаровиробників на зовнішніх ринках обґрунтовано, що підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності держави на сучасному етапі світогосподарського розвитку необхідно здійснювати, перш за все, на основі збільшення експорту складних наукомістких товарів (незважаючи на великі потенційні можливості, частка України на світовому ринку високотехнологічної продукції становить 0,1%) в рамках формування *конкурентної інноваційно-інвестиційної моделі розвитку експорту*.

7. Розроблено *концептуальну схему управління міжнародною конкурентоспроможністю національної економіки*, в основу якої покладено розуміння *управління міжнародною конкурентоспроможністю національної економіки* як сукупності процесів, що забезпечують підтримання національної економіки у конкурентоспроможному стані або її переведення в новий (запланований) конкурентоспроможний стан через програму управління міжнародною конкурентоспроможністю шляхом організації і реалізації цілеспрямованих управлінських впливів щодо задіяння можливостей керуючих підсистем на макrorівні шляхом використання необхідних ресурсів управління (інноваційних, фінансових, інвестиційних, інформаційних і т.п.).

8. Запропоновано *схему трансформації технологічного процесу в контексті забезпечення міжнародної конкурентоспроможності продукції* на основі виділення головної мети управління виробничою складовою міжнародної конкурентоспроможності (забезпечення постійної відповідності якості продукції, що розробляється, виготовляється та реалізується, потребам як внутрішніх, так і зовнішніх споживачів) і критерію її досягнення (задоволення потреб на одиницю витрат споживача), обґрунтовано пріоритетність фінансування інноваційного процесу у забезпеченні міжнародної конкурентоспроможності).

9. Розроблено *балансову модель міжнародної конкурентоспроможності* як економіко-математичне забезпечення вирішення протиріч, які виникають в результаті неспівпадання інтересів держави і компаній при управлінні міжнародною конкурентоспроможністю на рівні національної економіки.

10. Запропоновано *механізм формування конкурентоспроможності компанії*, який враховує джерела виникнення ймовірних зрушень, які можуть генерувати відповідні зміни (у т.ч. у системі управління міжнародною конкурентоспроможністю національної економіки) і на основі оцінки конкурентної гнучкості компанії дозволяє реалізовувати стратегію альтернативної реакції (при незначних змінах – стратегію обізнаності; при середніх змінах – стратегію гнучкості; при сильних змінах – стратегію безпосередньої реакції).

ПУБЛІКАЦІЇ АВТОРА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях

1. Охота В.І. Міжнародні конкурентні відносини країн в умовах глобального економічного розвитку / В.І. Охота // Збірник наукових праць «Проблеми підвищення ефективності інфраструктури» . – Київ, 2011. – С. 150–161 (0,5 д.а.).

2. Охота В.І. Оцінка інноваційного потенціалу України як чинника міжнародної конкурентоспроможності / В.І. Охота // Науковий журнал «Економічний часопис – ХХІ». Випуск 1-2. – Київ, 2011. – С. 44–47 (0,5 д.а.).

3 Охота В.І. Моделі нарощення міжнародної конкурентоспроможності країн / В.І. Охота // Науково-теоретичний журнал «Наука й економіка». – Хмельницький економічний університет. – Випуск 1 (21). – 2011. – С. 156–163 (0,6 д.а.).

4. Охота В.І. Лібералізм та протекціонізм в умовах необхідності забезпечення міжнародної конкурентоспроможності національної економіки / В.І. Охота // Науковий вісник Полтавського національного технічного університету. Випуск 4(27). – 2010. – С.170–174 (0,5 д.а.).

5. Охота В.І. Організаційно-правові аспекти залучення іноземного капіталу в економіку України / В.І. Охота, Л.І. Михайлишин // Збірник наукових праць «Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект». – Донецьк. – ДонНУ, 2010. – С. 618–621 (0,4/0,2 д.а.)

Особистий внесок здобувача: проаналізовано вплив законодавчої бази на залучення іноземних інвестицій в Україну.

6. Охота В.І. Теорії міжнародної конкурентоспроможності національних економік та їх вплив на зовнішньоекономічну політику держави / В.І. Охота // Галицький економічний вісник. – № 4 (29), 2010. – С. 5–11 (0,6 д.а.)

7. Охота В.І. Проблемні питання створення і функціонування спільних підприємств в Україні / В.І. Охота, С.П. Ковальчук // Вісник Хмельницького національного університету. – Том 2. Економічні науки, 2006. – С. 41–45 (0,45/0,2 д.а.).

Особистий внесок здобувача: досліджено проблеми створення спільних підприємств в Україні та запропоновано напрямки їх вирішення.

8. Охота В.І. Суть та особливості міжнародного маркетингу, його роль у розвитку підприємництва / В.І. Охота, І.В.Гвоздецька // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. –Том 3. – 2006. – С 259-262 (0,45/0,3 д.а.)

Особистий внесок здобувача: досліджено особливості маркетингової діяльності на міжнародному рівні, визначено пріоритетні сторони виходу фірм на міжнародні ринки.

Публікації в інших виданнях

1. Охота В.І. Інноваційні чинники забезпечення міжнародної конкурентоспроможності країн / В.І. Охота // Збірник тез доповідей Восьмої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації». Частина 1. – Тернопіль, 2011. – С 82–84 (0,2 д.а.).

2. Охота В.І. Конвергенція в митній сфері як компонента співробітництва країн в умовах глобалізації / В.І. Охота, І.О. Іващук // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми зовнішньоекономічної діяльності та митної справи в умовах глобалізації». – Дніпропетровськ, 2010. – С. 45–47 (0,2/0,1 д.а.).

Особистий внесок здобувача: визначено роль конвергенції в економічному співробітництві країн в умовах глобалізації.

3. Охота В.І. Міжнародна конкурентоспроможність держав в контексті глобалізації / В.І. Охота // Матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні національні економічні моделі: проблеми та перспективи розвитку». – Сімферополь. Том 1, 2010. – С. 43–46 (0,2 д.а.).

4. Охота В.І. Конвергенція митних відносин у глобальному просторі / В.І. Охота, І.О. Іващук // Праці 11 Всеукраїнської міжвузівської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і викладачів «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в умовах трансформації економіки». – Рівне, 23-24 квітня 2009 р. (0,2/0,1 д.а.).

Особистий внесок здобувача: розглянуто особливості розвитку митних відносин, що проявляються в процесі економічного співробітництва країн в умовах глобальних трансформацій.

5. Охота В.І. Взаємодія країн та протиріччя економічних інтересів в умовах глобалізації / В.І. Охота, І.О. Іващук // Міжнародний бізнес та менеджмент: проблеми та перспективи в умовах глобалізації. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародний бізнес та менеджмент: проблеми та перспективи в умовах глобалізації», 22-24 жовтня 2008 р. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – С. 73-75 (0,2/0,1 д.а.).

Особистий внесок здобувача: обґрунтовано необхідність захисту національних економічних інтересів країн в умовах глобалізації.

6. Охота В.І. Теоретичні основи міжнародної конкурентоспроможності країн / В.І. Охота // Праці десятої міжнародної конференції студентів та молодих вчених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання». – Донецьк, 2009. Частина 4. – С. 240-244 (0,2 д.а.).

7. Охота В.І. Шляхи підвищення ефективності управління / В.І. Охота // Збірник наукових праць міжнародної науково-теоретичної конференції аспірантів і молодих вчених “Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть”. – Тернопіль, 2004. – С. 63-65. (0,2 д.а.).

8. Охота В.І. Механізм та реальна необхідність оптимізації грошових потоків підприємств / В.І. Охота // Збірник матеріалів науково-практичної конференції “Розвиток корпоративного управління в глобальному середовищі”. ТАНГ-2004. С. 269-272 (0,2 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Охота Віталій Іванович. «Управління міжнародною конкурентоспроможністю країн в умовах глобалізації». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Донецький національний університет Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Донецьк, 2011.

Дисертаційну роботу присвячено розвитку теоретико-методологічних основ дослідження міжнародної конкурентоспроможності країн і розробка науково-практичних рекомендацій щодо формування міжнародної конкурентоспроможності на макро- та мікрорівнях в умовах глобалізації світового господарства.

Досліджено теоретичні засади глобалізації світового господарства; проаналізовано теоретичні основи дослідження міжнародної конкурентоспроможності; охарактеризовано організаційно-інституційні засади регулювання міжнародної конкуренції в умовах глобалізації світогосподарського розвитку.

Охарактеризовано тенденції розвитку світового господарства в умовах посилення міжнародної конкуренції; досліджено динаміку і структуру світових потоків капіталу в умовах глобалізації світогосподарських відносин; проаналізовано напрямки формування міжнародної конкурентоспроможності національної економіки в умовах посилення зовнішньої конкуренції як результату економічної глобалізації.

Визначено напрямки удосконалення підходів щодо забезпечення управління міжнародною конкурентоспроможністю національних економік; здійснено економіко-математичне моделювання забезпечення міжнародної конкурентоспроможності економік країн на різних рівнях; розроблено науково-методичні засади формування міжнародної конкурентоспроможності на мікрорівні.

Ключові слова: світове господарство, глобалізація світового господарства, економічна глобалізація, конкурентоспроможність, міжнародна конкурентоспроможність, управління міжнародною конкурентоспроможністю країн, зовнішня конкуренція, регулювання міжнародної конкурентоспроможності, організаційно-інституційні засади регулювання міжнародної конкуренції.

АННОТАЦИЯ

Охота Виталий Иванович. «Управление международной конкурентоспособностью стран в условиях глобализации». – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Донецкий национальный университет Министерства образования и науки, молодежи и спорта Украины, Донецк, 2011.

Диссертационная работа посвящена развитию теоретико-методологических основ исследования международной конкурентоспособности стран и разработке научно-практических рекомендаций по формированию международной конкурентоспособности на макро- и микроуровнях в условиях глобализации мирового хозяйства.

Исследованы теоретические основы глобализации мирового хозяйства; проанализированы теоретические основы исследования международной конкурентоспособности; охарактеризованы организационно-институциональные основы регулирования международной конкуренции в условиях глобализации мирохозяйственного развития.

Дано определение понятий «глобализация», «конкурентоспособность», «международная конкурентоспособность».

Охарактеризованы тенденции развития мирового хозяйства в условиях усиления международной конкуренции; исследована динамика и структура мировых потоков капитала в условиях глобализации мирохозяйственных отношений; проанализированы направления формирования международной конкурентоспособности национальной экономики в условиях усиления внешней конкуренции как результата экономической глобализации.

Определены направления совершенствования подходов по обеспечению международной конкурентоспособности национальных экономик; осуществлено экономико-математическое моделирование обеспечения международной конкурентоспособности экономик стран на разных уровнях; разработаны научно-методические основы формирования международной конкурентоспособности на микроуровне.

Дано определение понятия «международная конкурентоспособность национальной экономики», предложена концептуальная схема управления международной конкурентоспособностью национальной экономики. Разработана схема трансформации технологического процесса в контексте обеспечения международной конкурентоспособности продукции. Предложена балансовая модель международной конкурентоспособности. Разработан механизм формирования конкурентоспособности компании.

Ключевые слова: мировое хозяйство, глобализация мирового хозяйства, экономическая глобализация, конкурентоспособность, международная конкурентоспособность, управление международной конкурентоспособностью стран, внешняя конкуренция, регулирование международной конкурентоспособности, организационно-институциональные основы регулирования международной конкуренции.

SUMMARY

Okhota Vitalij Ivanovich. Management of countries an international competitiveness in the conditions of globalization. – Manuscript.

Dissertation on the receipt of scientific degree of Candidate of Economic Sciences on specialty 08.00.02 – World Economy and International Economic Relations. – Donetsk National University of Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, Donetsk, 2011.

Dissertational work is devoted development of theoretical and methodological bases of research of the international competitiveness of the countries and working out of scientific practical recommendations about formation of the international

competitiveness on macro- and microlevels in the conditions of world economy globalization.

Theoretical bases of globalization of the world economy are investigated; theoretical bases of research of the international competitiveness are analysed; organizational institutional bases of regulation of the international competition in the conditions of globalization of world economic development are characterized.

Tendencies of development of the world economy in the conditions of strengthening of the international competition are characterized; dynamics and structure of world streams of the capital in the conditions of globalization of world economic relations is investigated; directions of formation of the international competitiveness of national economy in the conditions of strengthening of an external competition as result of economic globalization are analysed.

Directions of perfection of approaches on maintenance of the international competitiveness of national economies are defined; economic mathematical modeling of maintenance of the international competitiveness of economy of the countries at different levels is carried out; scientific methodical bases of formation of the international competitiveness at microlevel are developed.

Key words: the world economy, world economy globalization, economic globalization, competitiveness, the international competitiveness, management an international competitiveness of countries, an external competition, regulation of the international competitiveness, organizational institutional bases of regulation of the international competition.